

ingediend op **1100** (2021-2022) – Nr. 2
22 maart 2022 (2021-2022)

Verslag

namens de Commissie voor Economie, Werk,
Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door Alessia Claes

over het voorstel van resolutie

van Caroline Gennez, Hannes Anaf, Hannelore Goeman en Maxim Veys

over de opmaak van een actieplan
voor het wegwerken van de mismatch
op de arbeidsmarkt

Documenten in het dossier:

1100 (2021-2022) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

verzendcode: ECO

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie:

Voorzitter: Robrecht Bothuyne.

Vaste leden:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Rita Moors, Axel Ronse;

Yves Buysse, Ilse Malfroot, Els Sterckx;

Robrecht Bothuyne, Kurt Vanryckeghem;

Tom Ongena, Maurits Vande Reyde;

Meyrem Almaci, Imade Annouri;

Caroline Gennez.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;

Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Wim Verheyden;

Stijn De Roo, Loes Vandromme;

Steven Coenegrachts, Bart Van Hulle;

Johan Danen, Björn Rzoska;

Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

1. Toelichting	4
2. Bespreking	5
2.1. Tussenkomen van de leden	5
2.2. Antwoord van de eerste indiener	8
2.3. Replieken	10
3. Stemming	10

De Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie besprak op 10 maart 2022 het voorstel van resolutie van Caroline Gennez, Hannes Anaf, Hannelore Goeman en Maxim Veys over de opmaak van een actieplan voor het wegwerken van de mismatch op de arbeidsmarkt.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

1. Toelichting

Caroline Gennez geeft toelichting bij het voorstel van resolutie. Bijna elke dag verschijnen er in de pers berichten over de krapte op de arbeidsmarkt, bedrijven die dringend personeel zoeken, het personeelstekort dat een rem zet op de economie, het feit dat veel vacatures niet ingevuld geraken. Het aantal knelpuntberoepen is in één jaar gestegen van 190 in 2021 naar 207 in 2022.

Uit een studie van de Nationale Bank blijkt bovendien dat meer dan de helft van de bedrijven geen werknemers vindt en aangeeft dat het invullen van vacatures op dit moment hun grootste probleem is.

Uit Arvastat (Arbeidsmarkt vraag- en aanbodstatistieken) blijkt dat er eind februari 2022 115.000 vacatures open stonden. Tegelijk zijn er bijna 200.000 werkzoekenden in Vlaanderen waarvan velen langdurig werkloos zijn. Dit zet niet alleen een rem op de economische groei maar heeft ook een stijgende werkdruk tot gevolg en een dalende productiviteit bij de werknemers die door het tekort onder druk staan.

Iedereen is het eens over die diagnose. Het onderwerp van de mismatch op de arbeidsmarkt komt ook bijna wekelijks aan bod in de commissie of de plenaire vergadering. Het voorstel van resolutie wil daarom concrete oplossingen voorstellen en daarover constructief en gefocust in debat gaan.

De indieners beseffen heel goed dat er geen alleenzaligmakende oplossing bestaat. Maar verschillende concrete en doelgerichte maatregelen kunnen bijdragen tot het verkleinen van het probleem.

Het structurele probleem op de arbeidsmarkt is bekend. Er is voor vele vacatures zowel een opleidings- en competentiemismatch als een geografische mismatch. Voor veel vacatures geldt ook dat ze niet worden ingevuld wegens problematische arbeidsomstandigheden. De VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) zet sterk in op monitoring en publiceert jaarlijks een lijst van knelpuntberoepen. Maar volgens Caroline Gennez zijn er te weinig doelgerichte acties om de knelpuntberoepen een voor een aan te pakken en vraag en aanbod op de arbeidsmarkt concreet op elkaar af te stemmen.

Daarom stellen de indieners van het voorstel van resolutie onder meer voor om per prioritair knelpuntberoep een actieplan uit te werken. Dat betekent niet dat het ene knelpuntberoep belangrijker is dan het andere, wel dat volgens de indieners elk knelpuntberoep in kaart moet worden gebracht en het voorwerp van een analyse moet uitmaken. In die analyse moet onder meer worden nagegaan of de bestaande arbeidsreserve volstaat. Als de arbeidsreserve moet worden uitgebreid, is de vraag of dat met niet-beroepsactieven, interregionaal of zelfs internationaal moet gebeuren.

Per actieplan kan dan samen met de sociale partners worden nagedacht of voor specifieke beroepen tijdelijk meer flexibiliteit kan worden toegestaan. Dat moet gebeuren met een garantie voor sociale bescherming en op maat van zowel de werkgever als de werknemer.

VDAB moet nog meer dan vandaag bij de opleidingen focussen op de knelpuntberoepen. Voor elk knelpuntberoep moeten de arbeidsomstandigheden en de andere oorzaken van de mismatch worden bekeken. Het gaat dan over aspecten zoals de taalvereisten, eventuele transportproblemen, werkregime, type arbeidscontract, mogelijke werkloosheidsvallen enzovoort. Die moeten worden bekeken met werkgevers maar ook met (kandidaat-)werknemers.

Dit voorstel betekent volgens Caroline Gennez niet dat er nu niets gebeurt. Maar de vele acties zijn vaak te gefragmenteerd en ze kaderen onvoldoende in een strategie om doelgericht de knelpunten weg te werken. In de commissie ging het al vaak over taalopleidingen, het verkrijgen van een rijbewijs, het voorzien in kinderopvang enzovoort. Maar nooit wordt daarbij duidelijk gemaakt hoeveel vacatures in welke sector of regio met die maatregelen zullen worden ingevuld. Dat zou net een essentieel onderdeel moeten uitmaken van het debat. De indieners van het voorstel van resolutie verwachten dat de Vlaamse Regering per sector heel duidelijk aangeeft op welke manier ze de krapte zal aanpakken.

De knelpuntsectoren zijn bekend. Er zijn de klassieke knelpuntsectoren waarvoor een (hogere) opleiding vereist is, zoals het onderwijs en de zorgsector. Maar in andere sectoren is slechts een minimum aan opleiding vereist, zoals bijvoorbeeld de dienstenchequesector, de retailsector of de vele sectoren die magazijnmedewerkers zoeken. In deze sectoren moet het mogelijk zijn op korte termijn een actieplan uit te werken.

Caroline Gennez weet dat er een alomvattend actieplan nodig is dat verder gaat dan de concrete voorstellen die in het voorstel van resolutie over de knelpuntberoepen worden gedaan. Het Vlaams Parlement keurde eerder de versterking van de regierol van VDAB goed. De commissieleden hebben nu de kans om niet enkel als toeschouwer te wachten op de zoveelste monitoring van de arbeidsmarkt maar ook om een echte richting te bepalen voor het arbeidsmarktbeleid. Een heel concreet actieplan kan op een systematische manier de spanning op de Vlaamse arbeidsmarkt verminderen. Er is nood aan een geïntegreerd beleid met een focus op een aantal knelpuntberoepen, de langdurig werkzoekenden, de mismatch en de arbeidsomstandigheden per knelpuntberoep.

Caroline Gennez wil het debat aangaan en vraagt namens de indieners om in de commissie een hoorzitting met experts te organiseren over het voorstel van resolutie.

2. Bespreking

2.1. Tussenkomen van de leden

Tussenkomen van Tom Ongena

Tom Ongena stelt dat de indieners met het voorstel van resolutie de vinger op de wonde leggen. Het grote probleem van de Vlaamse arbeidsmarkt is de huidige krapte. De lijst met knelpuntberoepen wordt alsmaar langer en de aanpak daarvan verdient zeker hoge prioriteit. Het voorstel van resolutie verwijst terecht naar een aantal aandachtspunten. Er is nood aan meer maatwerk en meer coördinatie. De inbreng van de sectoren is belangrijk en de aanpak mag niet blijven hangen in het analyseren van het probleem maar moet concreet worden gemaakt.

De Open Vld-fractie heeft niettemin wel opmerkingen bij het voorstel van resolutie. In tegenstelling tot het uitgangspunt blijft het volgens Tom Ongena zelf nog te veel hangen in de vraag naar meer analyse en meer monitoring. Ook de aanbeveling om met prioritaire knelpuntberoepen te werken, werpt vragen op. Voor de Open

Vld-fractie is de invulling van alle knelpuntberoepen belangrijk. Daarin prioriteiten stellen zou de aandacht voor andere beroepen en sectoren kunnen verzwakken.

De ambitie is ook om meer vacatures aan te bieden aan werkzoekenden. Voor Tom Ongena volstaat het niet om de werkzoekenden te bestoken met vacatures. VDAB moet zelf meer sollicitatieopdrachten uitschrijven en meer engagement vragen van de werkzoekenden. Sancties zijn nooit het eerste doel van het beleid maar handhaving is er wel een noodzakelijk sluitstuk van. Werkzoekenden moeten ook hun verantwoordelijkheid nemen.

Het voorstel van resolutie pleit ervoor in sectoren of voor specifieke beroepen tijdelijk meer flexibiliteit toe te staan als de krapte op de arbeidsmarkt een bepaald punt bereikt. Voor de Open Vld-fractie is dit te laat. Er is een algemene nood aan flexibiliteit op de arbeidsmarkt.

Het voorstel van resolutie ziet VDAB vooral in de rol van actor en vergeet de inbreng van private partners. Als de VDAB zijn regisseursrol ten volle opneemt, kost de samenwerking met partners misschien wel extra moeite maar daarom niet veel meer geld.

Tom Ongena besluit dat zijn fractie het voorstel van resolutie niet kan steunen. Het legt de vinger op de wonde en bevat interessante ideeën maar het blijft nog te veel steken in het huidige beleid en is te weinig resultaatgericht. Open Vld is voorstander van een kordate aanpak van de problematiek maar dat zou moeten kunnen met de mensen en middelen waarover VDAB nu beschikt en in goede samenwerking met externe partners. De goede elementen van het voorstel van resolutie kunnen zeker in verdere discussies worden meegenomen.

Tussenkoms van Björn Rzoska

Björn Rzoska drukt zijn waardering uit voor het inhoudelijke werk dat de indieners van het voorstel van resolutie hebben verricht. De analyse van het probleem van de knelpuntberoepen wordt door iedereen gedeeld. Elk initiatief om de mismatch op de arbeidsmarkt weg te werken en de knelpuntvacatures in te vullen moet worden omarmd.

Het lid steunt het voorstel van Caroline Gennez om een hoorzitting met experts te houden. Dat kan een aanleiding zijn om het voorstel van resolutie te verscherpen en meer concreet te maken en de aanbevelingen af te toetsen. Op die manier kan ook tegemoet worden gekomen aan de bedenkingen van Tom Ongena.

De Groenfractie steunt het voorstel van resolutie maar wil ook ingaan op het aanbod om het verder te bediscussiëren en te verscherpen.

Tussenkoms van Alessia Claes

Alessia Claes vindt dat het voorstel van resolutie goed is onderbouwd en de moeilijkheden op de arbeidsmarkt goed in kaart brengt. De N-VA-fractie schat het initiatief naar waarde en ondersteunt het uitgangspunt. Maar over de concrete vragen aan de Vlaamse Regering verschilt de fractie wel van mening. De minister heeft al maatregelen genomen en de N-VA-fractie werkt liever verder op basis van het regeerakkoord en het beleid dat nu wordt uitgerold.

De krapte en de mismatch op de arbeidsmarkt zijn een groot probleem. De commissieleden kennen de verhalen van werkgevers die hopeloos op zoek zijn naar kandidaten om vacatures in te vullen. Geregeld trekt een nieuwe sector aan de alarmbel. De 'war for talent' woedt volop.

VDAB publiceert elk jaar de lijst van knelpuntberoepen. Op de lijst van 2022 staan nu 207 beroepen, 17 meer dan vorig jaar. Voor sommige beroepen is er een verband met de coronacrisis, voor andere niet. In 2021 ontving VDAB meer dan 360.000 vacatures, dubbel zoveel als in 2020. In zes op de tien gevallen was het een vacature voor een knelpuntberoep. Voor sommige vacatures zijn er zelfs diplomavereisten en worden er geen specifieke competenties gevraagd. Maar tegelijk zijn er veel langdurig werklozen, langdurig zieken en leefloongerechtigden die de weg naar de arbeidsmarkt niet vinden. Er mogen geen kansen meer verloren gaan. Elk talent is nodig.

De mismatch is een complexe problematiek. Het gaat over onderwijs, opleiding, begeleiding en toeleiding van niet-beroepsactieven maar ook over arbeidsvoorwaarden en de werk-privébalans. De oplossingen moeten volgens Alessia Claes worden gevonden in het volledige onderwijs- en arbeidsmarktbeleid. De Vlaamse Regering heeft al heel wat maatregelen genomen, zoals bijvoorbeeld de samenwerkingssakkoorden met het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest over interregionale arbeidsmobiliteit. De Vlaamse overheid geeft ook verschillende incentives voor opleidingen die leiden naar knelpuntberoepen, zoals bijvoorbeeld de gratis opleidingen voor werkzoekenden met een tussenkomst in de verplaatsingskosten en kinderopvang.

De N-VA-fractie is voorstander van een evidencebased beleid. Monitoring, analyse en meetbare doelstellingen zijn belangrijk om de problematiek van de knelpuntberoepen in kaart te brengen en aan te pakken. De lijst van knelpuntberoepen wordt opgesteld op basis van criteria zoals het kwantitatief en kwalitatief tekort en de specifieke arbeidsomstandigheden. Daarvoor wordt een specifieke methodologie gebruikt waarbij de statistisch zwaarste knelpuntberoepen worden onderscheiden. Alessia Claes gelooft minder in de opdeling in prioritaire knelpuntberoepen.

Het voorstel van resolutie geeft aan dat enkel voor de prioritaire knelpuntberoepen een actieplan wordt opgemaakt. Dat staat volgens het lid haaks op de logica die nu wordt gevolgd. Ieder knelpuntberoep is voor de desbetreffende sector of onderneming van belang. In plaats van een nieuw instrument te introduceren, met name een actieplan per knelpuntberoep, verwijst het lid naar het bestaande instrument van de sectorconvenants. De sectoren hebben er belang bij en ze hebben de kennis, de ervaring en het netwerk om te kunnen focussen op hun specifieke knelpuntberoepen. Ze hebben hun eigen opleidings- en ondersteuningsaanbod, in samenwerking met VDAB. Daarbij is samenwerking tussen de sectoren en het uitwisselen van goede praktijken belangrijk en dat kan via de sectorconvenants worden versterkt.

In het voorstel van resolutie worden ook federale materies aangehaald, zoals de arbeidsomstandigheden en het toestaan van meer flexibiliteit. De Vlaamse Regering heeft over de afstemming van het arbeidsmarktbeleid al een nota met 29 concrete voorstellen aan de Federale Regering voorgelegd. Een aantal elementen zijn ook al opgenomen in de resolutie van 14 juli 2021 over de kansen voor de werkgelegenheidsconferentie met de Federale Regering en sociale partners om een werkzaamheidsgraad van 80 procent te behalen (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 898/2).

Alessia Claes merkt tot slot op dat digitalisering en innovatieve technologieën een impact op de arbeidsmarkt hebben. Robots kunnen bepaalde taken overnemen en werknemers kunnen worden bijgestaan door cobots om de taken te vergemakkelijken, de productiviteit te verhogen en de arbeidsomstandigheden te verbeteren. Technologische ontwikkelingen scheppen nieuwe mogelijkheden en zorgen voor economische groei. Sommige jobs zullen veranderen, andere zullen verdwijnen en dat zal een impact hebben op de knelpuntberoepenlijst. Ook op die transitie moet het beleid zich voorbereiden.

Het lid vat samen dat het voorstel van resolutie goede elementen bevat maar dat de N-VA-fractie het niet kan steunen.

Tussenkamst van Ilse Malfroot

Ilse Malfroot vindt dat het voorstel van resolutie zeer ruim gaat. Maar toch ontbreken er nog een aantal elementen. Het lid steunt de vraag om een hoorzitting te organiseren waardoor het voorstel van resolutie verder kan worden verruimd.

Voor Vlaams Belang kan er zelfs worden overgegaan tot het verplichten van een opleiding voor een knelpuntberoep voor langdurig werklozen. Op federaal niveau kan voor de fractie de werkloosheidsuitkering in de tijd worden beperkt voor werkzoekenden jonger dan 50 jaar en moeten de lasten op arbeid worden verlaagd.

Het voorstel van resolutie is ook niet concreet genoeg als het over handhaving gaat.

Omdat het ook goede elementen bevat, zal de Vlaams Belangfractie het voorstel van resolutie steunen. *Ilse Malfroot* is wel voorstander van een hoorzitting om het verder uit te diepen.

Tussenkamst van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne vindt het een goed uitgewerkt voorstel van resolutie. Maar hij stelt wel vast dat het acties bevat die al lopen en maatregelen die al beslist zijn of in de pijplijn zitten. Het voorstel van resolutie blijft ook vaak hangen in analyse en monitoring. *Caroline Gennez* waarschuwde in haar toelichting voor gefragmenteerd beleid maar pleit wel voor een afzonderlijk actieplan voor elk van de 207 knelpuntberoepen. De CDV-fractie vreest dat het voorstel van resolutie daardoor zijn doel zal voorbischieten.

Dit neemt niet weg dat de vaststelling dat Vlaanderen in een knelpunteconomie zit bijzonder ernstig moet worden genomen. De voorgestelde benadering per knelpuntberoep zou tien tot twintig jaar geleden, toen er nog minder knelpuntberoepen waren, meer gepast zijn geweest. Intussen is er het fenomeen dat, door demografische redenen en door jobcreatie, de hele economie een knelpunteconomie is geworden. Het lid ziet wel aanknopingspunten in het akkoord over de krapte op de arbeidsmarkt waarover minister van Werk Hilde Crevits op dit moment onderhandelt met de sociale partners. Daarin wordt gezocht naar wegen om de doelstelling van een werkzaamheidsgraad van 80 procent te bereiken en de sectorale aanpak van activering, opleidingen, loopbaanbeleid en werkbaar werk te versterken. Die thema's komen in het voorstel van resolutie wel aan bod maar soms onvoldoende.

De CD&V-fractie zal het voorstel van resolutie niet steunen maar neemt het onderwerp wel ernstig. *Robrecht Bothuyne* stelt voor het akkoord met de sociale partners af te wachten en het dan in de commissie onder de loep te nemen. Dat kan ook een gelegenheid zijn om het expertenadvies over het relancebeleid van de Vlaamse arbeidsmarkt, dat inmiddels dateert van juni 2020, naast het akkoord te leggen. Dat advies bevatte ook de aanbeveling om de arbeidsmarkt te reorganiseren en de knelpunten aan te pakken. Daarover zou een hoorzitting kunnen worden georganiseerd waarna de commissie bijkomende voorstellen kan formuleren.

2.2. Antwoord van de eerste indiener

Caroline Gennez begrijpt uit de tussenkamsten dat er bereidheid is om het thema verder uit te diepen in een hoorzitting. De commissievoorzitter wil daarmee wachten op het aangekondigde akkoord met de sociale partners en het advies van het

relancecomité daarbij betrekken. Dat kan volgens Caroline Gennez een goede aanvulling zijn.

De Vooruitfractie heeft in het voorstel van resolutie niet alle mogelijke acties en initiatieven willen opnemen. Verwijzend naar het Vlaamse regeerakkoord en op basis van de geobjectiveerde analyses van heel wat stakeholders focust het op één heel specifiek probleem. De indieners weten dat er al wordt gemonitord door VDAB maar het voorstel van resolutie focust verder op de werking van VDAB. Naast goede monitoring en analyse is er nood aan een actieplan op maat. Twintig jaar geleden was dat inderdaad eenvoudiger geweest, nu komen er elk jaar knelpuntberoepen bij. Het voorstel van resolutie kiest daarom voor een trapsgewijze aanpak, niet omdat het ene knelpuntberoep belangrijker is dan het andere maar om het matchingverhaal concreet te maken. Er is enerzijds een grote groep langdurig werkzoekenden, waaronder heel wat mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt en beperkte scholing, en anderzijds knelpuntberoepen waarvoor geen scholing is vereist. Het zou dan toch een prioriteit moeten zijn om de matching voor die groepen te verbeteren. Wanneer dat gebeurt, kan er ook meer worden ingezet op handhaving. Ook aan werkgevers kan worden gevraagd om niet langer op zoek te gaan naar de witte raaf. Het tekort aan personeel zet een rem op zijn mogelijkheden om te groeien en onder de vele werkzoekenden kunnen nog geschikte kandidaten worden geselecteerd. VDAB kan daar heel doelgericht op inzetten.

Het voorstel van resolutie haalt arbeidsflexibiliteit bewust aan omdat die nodig en nuttig kan zijn om knelpuntvacatures in te vullen. De Arbeidsdeal die recent door de Federale Regering werd gesloten, versterkt de flexibiliteit in de hele arbeidsmarkt.

De indieners kozen er bewust voor om niet in te zetten op meer mensen en middelen voor VDAB. De kostprijs van de aanbevelingen in het voorstel van resolutie is laag. Er wordt gepleit voor het scherper stellen van de focus en het herschikken van de mensen en de middelen van VDAB. Er zijn geen extra uitgaven nodig maar wel meer efficiëntie en effectiviteit.

Het voorstel van resolutie is volgens Caroline Gennez ook niet in tegenspraak met het Vlaamse regeerakkoord, het bouwt erop verder en reikt de hand aan de Vlaamse Regering en de meerderheid.

Ook het recente protocol over de re-integratietrajecten voor langdurig zieken, gesloten tussen Vlaams minister Hilde Crevits en federaal minister Frank Vandenbroucke, is een opsomming van kleinere, concrete maatregelen in een actieplan om die doelgroep te bereiken en met zachte hand naar re-integratie en de arbeidsmarkt te leiden. Ook dat is geen groot allesomvattend plan maar een opsomming van concrete voorstellen in een ruimer kader.

Het is goed om te monitoren maar wat er nu ontbreekt, ook in de sectorconvenants, zijn meetbare doelstellingen. Als er zoveel werkzoekenden en knelpuntvacatures zijn, zouden er voor bepaalde doelgroepen toch meetbare doelstellingen moeten zijn die worden verbonden aan concrete maatregelen, zoals verloning, flexibiliteit, arbeidsomstandigheden en transport. Die kunnen erg verschillen van beroep tot beroep.

Caroline Gennez roept op om het voorstel van resolutie niet weg te stemmen, gelet op de appreciatie voor het geleverde werk. Het lid is wel tevreden met de aangekondigde hoorzitting over de mismatch op de arbeidsmarkt en de aanpak van knelpuntberoepen.

2.3. Replieken

Allessia Claes verduidelijkt dat ze niet heeft gesteld dat het voorstel van resolutie ingaat tegen het Vlaamse regeerakkoord. De logica achter het voorgestelde knelpuntberoepenbeleid staat wel deels haaks op het huidige gevoerde beleid.

Robrecht Bothuyne zegt dat hij een grote voorstander is van duidelijk becijferde doelstellingen en inspannings- en resultaatsverbintenissen. Die zijn onder meer opgenomen in de sectorconvenants en het jaarondernemingsplan van VDAB. Maar ook op dat vlak is er inderdaad nog ruimte voor verbetering. Het lid herhaalt zijn voorstel om een hoorzitting te organiseren over het aangekondigde akkoord met de sociale partners. Het is nuttig om bij die gelegenheid het expertenadvies over het relancebeleid van de Vlaamse arbeidsmarkt opnieuw te bekijken.

3. Stemming

Het voorstel van resolutie wordt verworpen met 8 stemmen tegen 4.

Robrecht BOTHUYNE,
voorzitter

Allessia CLAES,
verslaggever